

Professioneel Statuut

Naar een betekenisvol professioneel statuut

WMS congres 2025

Even voorstellen

Niels van Zwieten & Geke Versprille

Decentraal onderhandelaar voor de FvOv

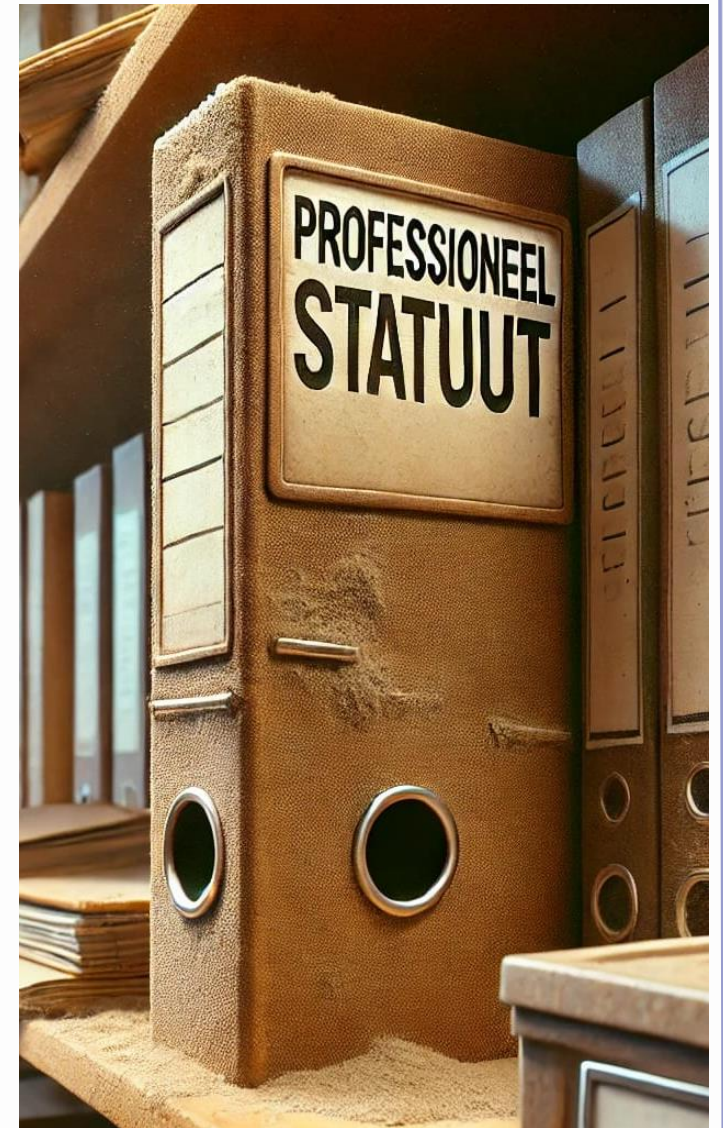
Leeft het statuut?

Inspectierapport 2021:

- 55 procent van de scholen heeft (nog) geen statuut opgesteld.

Verkennd onderzoek Sardes/CAOP/Kennisland 2024:

- Initiatiefnemer is meestal het bestuur of de schoolleiding; in veel gevallen slechts een deel van de leraren betrokken.
- Ongeveer 1/3^e van de scholen die een statuut hebben bespreekt dit niet meer met het team, ongeveer de helft bespreekt het jaarlijks.

Leeft het statuut bij jou op school

Bespreek met je buren:

Leeft het professioneel statuut bij jullie op school?

Jouw belang, ons werk

De volgende verenigingen maken deel uit van de FvOv

Vereniging voor Begeleiders in Onderwijs
www.biond.nu

Vakorganisatie voor werknemers in het beroepsonderwijs
www.bo.nl

Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding
www.kvlo.nl

Landelijk Beroepsgroep voor Begeleiders in het Onderwijs
www.lbbo.nl

Vereniging van leraren levende talen
www.levendetalen.nl

Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie
www.nvlf.nl

Nederlandse Vereniging van pedagogen en Onderwijskundigen
www.nvo.nl

Nederlandse Vereniging voor het Onderwijs in de Natuurwetenschappen
www.nvon.nl

Nederlandse Vereniging voor de Ontwikkeling van Reken - Wiskunde -
Onderwijs www.nvorwo.nl

Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraren
www.nvww.nl

Vereniging Leraren Schoolmuziek
www.vls-cmhf.nl

Vereniging Onderwijs Kunst en Cultuur
www.vonkc.nl

Word lid

Programma

- Aanleiding workshop
- Twee perspectieven op het statuut; bevoegd gezag vs. de leraar
- Wat behelst het professioneel statuut, en wat niet?
- Het proces op school
- De rol van de medezeggenschap
- Naar een betekenisvol professioneel statuut

Stelling:

Het professioneel statuut: Een wettelijk opgelegde verplichting om met elkaar te gaan praten over de professionele ruimte van de leraar en daar afspraken over te maken...

De kans op desinteresse voor een opgelegd gesprek bij bestuurders, schoolleiders en leraren is groot, vooral omdat een deel van de leraren de focus vooral heeft liggen op de eigen lespraktijk.

Waarom zou je je WEL bezig houden met
een professioneel statuut?

Autonomie draagt bij aan
werkplezier.

Het professioneel statuut kan bijdragen aan het oplossen van problemen waardoor leraren het onderwijs verlaten⁶.

Hoofdmotieven voor het verlaten van het onderwijs	Aantal respondenten dat dit noemt
Werkdruk, stress, belasting van het beroep	47%
Gebrek aan persoonlijke uitdaging en professionele ontwikkeling	41%
Onvrede over de leiding/het management en/of het schoolbestuur	37%
Gebrek aan begeleiding en aan samenwerking in het team, teamsfeer	27%
Onvrede over onderwijskundige visie, gebrek aan autonomie	25%

Over het professioneel statuut, wat is de bedoeling

- Het bevoegd gezag stelt in overleg met de leraren een professioneel statuut op waarin de afspraken zijn opgenomen over de manier waarop de zeggenschap van leraren wordt georganiseerd.
- Doel is een continue dialoog tussen leraren en hun schoolleiding aan te moedigen over de positie van de leraar in de school; wie gaat waarover, wat hebben leraren nodig om als professional te kunnen functioneren, zich te kunnen ontwikkelen en wat kunnen leraren en schoolleiding van elkaar verwachten?
- In het professioneel statuut stemmen leraren en schoolleiding hun verwachtingen over rollen en verantwoordelijkheden op elkaar af en maken zij afspraken over de professionele ruimte en zeggenschap van leraren. Die ruimte en zeggenschap helpt bij het optimaliseren van het taakbeleid.

Twee perspectieven op het statuut

Lees je vooral ook nog in. In de hand-out vind je een literatuurlijst en verwijzingen, waaronder:

1. Een handreiking van de VO-raad voor het bevoegd gezag.
2. Een handreiking van de Vakbonden voor de leraren.

De handreikingen verschillen ook behoorlijk!

[Professioneel statuut: zoek de verschillen | uitgewerkt op de site van AOb Medezeggenschap](#)

Twee perspectieven op het statuut

Vanuit welk perspectief wordt gekeken:

1. Een professioneel statuut hoeft niet per se nieuwe afspraken te creëren, het kan vooral vastleggen wat in de praktijk al goed werkt.
2. Een professioneel statuut biedt ruimte om knelpunten aan te pakken en zeggenschap te versterken waar die onder druk staat.
3. Het is belangrijk dat het statuut helder onderscheid maakt tussen verschillende soorten invloed (medezeggenschap!), zodat er geen extra bureaucratie ontstaat.
4. Een professioneel statuut krijgt waarde door de gezamenlijke dialoog tussen leraren, schoolleiding en bestuur.

Wat behelst het professioneel statuut?

1. Onder het beroep van leraar wordt verstaan het **binnen de kaders** van het onderwijskundig beleid van de school, verantwoordelijkheid dragen voor het vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische proces in de school
2. Leraren komt een zelfstandige verantwoordelijkheid toe als het gaat om **het beoordelen** van de onderwijsprestaties van leerlingen.
3. Leraren beschikken over voldoende vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische zeggenschap, waaronder wordt verstaan de zeggenschap over:
 - a) **de inhoud van de lesstof**;
 - b) **de wijze waarop de lesstof wordt aangeboden** en de middelen die daarbij worden gebruikt;
 - c) de te hanteren **pedagogisch-didactische aanpak** op de school en de wijze waarop daar uitvoering aan wordt gegeven, waaronder de begeleiding van de leerlingen en de contacten met de ouders;
 - d) het in samenhang met de onderdelen a, b en c, onderhouden van de bekwaamheid van de leraren als onderdeel van het team.
4. Het bevoegd gezag **stelt in overleg met de leraren** een professioneel statuut op waarin de afspraken zijn opgenomen over de wijze waarop de zeggenschap van leraren, bedoeld in het derde lid, wordt georganiseerd.

Wat behelst het professioneel statuut?

Gedeelde verantwoordelijkheid

Wat behelst het professioneel statuut?

Wie gaat waarover?

Deze 'professionele ruimte' moet natuurlijk passen binnen het onderwijskundig beleid van de school en kan dus per school verschillen. Het schoolbestuur blijft eindverantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs, het functioneren van de school en het personeelsbeleid. Met de inwerkingtreding van de Wet Beroep Leraar is het bevoegd gezag van elke school verplicht in overleg met leraren een professioneel statuut op te stellen.

Wat behelst het professioneel statuut?

Spanningsvelden:

Autonomie van de leraar versus autonomie van het bevoegd gezag
Autonomie van de leraar versus autonomie van de leerling
Autonomie van de leraar versus autonomie van de medezeggenschap
Autonomie van de leraar versus autonomie van het team

Bespreek met elkaar of deze spanningsvelden herkenbaar zijn.

Wat behelst het professioneel statuut?

Resume

- Het gesprek gaat over zeggenschap ten aanzien van vakinhoud, vakdidactiek, pedagogiek, beoordeling van leerlingprestaties en professionalisering; de professionele ruimte van de leraar.
- Er worden afspraken gemaakt die worden vastgelegd in een professioneel statuut; een co-creatie van leraren, hun schoolleiding en het bevoegd gezag. Als hier duidelijkheid over is, hebben zowel de leraar als de schoolleiding daar profijt van.

Het proces in de school

Idealiter:

- Stap 1: Leraren & schoolleiding kennen doel/achtergrond statuut
- Stap 2: Gesprek over de uitgangspunten van het statuut op schoolniveau
- Stap 3: Leraren in gesprek met elkaar over de gewenste inhoud
- Stap 4: Keuzes maken m.b.t. afspraken en het vervolgproces
- Stap 5: Team(delegatie) met leiding in gesprek en het statuut opstellen
- Stap 6: Statuut wordt voorgelegd aan alle leraren
- Stap 7: Statuut wordt in gebruik genomen
- Stap 8: Statuut wordt periodiek geëvalueerd en bijgesteld

Het proces in de school

Faalfactoren

1. Gebrek aan draagvlak bij leraren
2. Gebrek aan prioriteit bij bestuur
3. Statuut wordt 'afgetikt' met PMR
4. Bestuur voegt zelf een 'lijst met eisen' toe aan het statuut
5. Op het internet op zoek gaan naar een 'voorbeeld' en dat (grotendeels) overnemen

Bespreek je eigen ervaringen met focus op wat mis ging bij jou op school.

Het proces in de school

Succesfactoren

1. Voldoende ruimte en tijd voor het proces
2. Balans tussen verantwoordelijkheden van bestuur EN verantwoordelijkheden van en eigenaarschap bij leraren
3. Het professioneel statuut en 'professionele ruimte' staan voortdurend binnen het bestuur en de school op de agenda (dus ook bij de collega's)

Bespreek je eigen ervaringen met focus op wat heeft gewerkt bij jou op school, dus ook waarvan is geleerd.

De rol van de medezeggenschap

Welke rol heeft de MR bij het opstellen van het statuut?

- De MR heeft geen formele rol bij het opstellen van het statuut.
- De MR kan wel initiatief nemen en de regie houden, aanjagen en monitoren/bewaken.

Voorkom rolconflicten met medezeggenschap

Drie scenario's denkbaar⁴

1. Stapeling; bevoegdheden van de MR worden ook bij andere overlegvormen geplaatst.
2. Taakverdeling; bevoegdheden van de MR worden overgeheveld naar andere overlegvormen.
3. Verbinding

Raakvlakken statuut en medezeggenschap

- Het statuut regelt professionele autonomie van leraren, de MR kan een rol spelen via initiatiefrecht om te agenderen dat bepaalde statuut-afspraken explicieter worden vastgelegd of worden herzien.
- Het statuut moet aansluiten bij het schoolplan (onderwijskundig beleid), de MR heeft instemmingsrecht op het schoolplan en beleidsvoornemens die direct raken aan personeel, leerlingen en onderwijs en kan controleren of het statuut realistisch is binnen het beleid. Ook heeft de MR adviesrecht op de hoofdlijnen van de financiële keuzes in de (meerjaren)begroting.

De MR als waakhond en sparringpartner

- De MR kan de totstandkoming en implementatie van het professioneel statuut actief volgen en beïnvloeden.
- Via initiatiefrecht kan de MR voorstellen doen om het statuut concreter, helderder of met meer draagvlak van leraren vorm te geven.
- De MR kan waarborgen dat de professionele ruimte die in het statuut wordt gecreëerd aansluit bij het schoolplan, de beleidsdoelen en de realistische organisatorische kaders.

Voorkom rolconflicten met medezeggenschap

Model van verbinding⁴

- De (p)MR krijgt op bepaalde onderwerpen meer een regiefunctie.
- Keuze van thema's. Bepaalde thema's die in het professioneel statuut aan de orde komen zijn bij uitstek geschikt.
- Welke overlegvorm kies je?
 - Noodzaak om deskundigheid in de organisatie te gebruiken.
 - Het draagvlak van voorgenomen beleid.
 - Inzicht krijgen in perspectief werknemers.
- Betrokkenheid van de medezeggenschap

Bespreek

Wat gebeurt er als een professioneel statuut gaat 'leven':

Welke effecten zijn er merkbaar in de school?

- Bij de leidinggevende(n)
- Bij de teamleden
- Bij de leerlingen

Zijn er vragen?

Verwijzingen uit de presentatie

- 1.Aob, FvOv en CNV. (2018, Februari). *Professioneel statuut. Handreiking voor leraren en docenten*. Opgehaald van <https://www.voion.nl/publicaties/professioneel-statuuat-handreiking-voor-leraren-en-docenten/>
- 2.Buiting, J. S. (2024). *De autonomie van de leraar*. Deventer: Wolters Kluwer.
- 3.Inspectie van het Onderwijs. (2021). *De Staat van het Onderwijs*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- 4.Mudde, R. (2017, september). *Professioneel statuut en medezeggenschap: Botsende principes of effectief duo?* De Nieuwe Meso, pp. 32-37.
- 5.Onderwijsraad. (2016). *Een ander perspectief op professionele ruimte in het onderwijs*. Den Haag: Onderwijsraad.
- 6.Sardes, CAOP & Kennisland. (2024). *Het professioneel statuut in het po, vo en mbo*. Opgehaald van <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-997f304fec096a7f021b1dbd8231283f6d15ba9e/pdf>
- 7.van Casteren, W., Lodewick, J., Lommertzen, J., Luyten, E., & Mensvoort, C. (2023). *Vertrekredenen leraren en docenten in het po, vo en mbo*. Nijmegen: ResearchNed.
- 8.VOION. (2020, April 1). *Eindrapport Quickscan professioneel statuut*. Opgehaald van <https://www.voion.nl/publicaties/eindrapport-quickscan-professioneel-statuuat/>
- 9.VOION. (2025). *Raamwerk Het professionele gesprek en taakbeleid – basisinformatie*. Opgehaald van <https://www.voion.nl/instrumenten/raamwerk-professionele-gesprek-en-taakbeleid/basisinformatie>
- 10.VO-raad. (2017, november). *Handreiking professioneel statuut leraren*. Opgehaald van <https://www.vo-raad.nl/nieuws/handreiking-professioneel-statuuat-leraren-beschikbaar>

Oproep: ontwerpen toolkit professioneel statuut

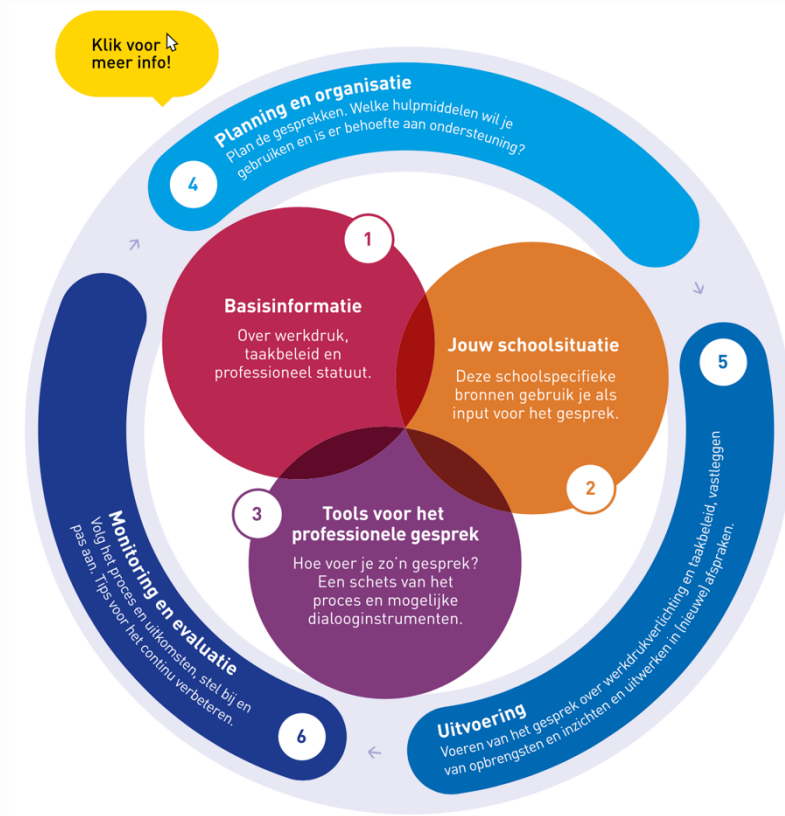
In opdracht van OCW ontwerpt
onderzoeksbureau Berenschot een
praktische toolkit voor het gebruik van het
professioneel statuut.

Raamwerk het professionele gesprek en taakbeleid

Het raamwerk bevat handige hulpmiddelen om gesprekken over werkdrukverlichting en taakbeleid te organiseren en te voeren. Op de site is ook informatie te vinden over het Professioneel Statuut.

Hulpmiddelen

VOION, het arbeidsmarkt en opleidingsfonds voortgezet onderwijs, heeft een raamwerk ontwikkeld voor het professionele gesprek over werkdruk, taakbeleid en professioneel statuut. Hier zijn tools te vinden voor het professionele gesprek.

<https://www.voion.nl/instrumenten/raamwerk-professionele-gesprek-en-taakbeleid>

De kopgroep Professioneel Statuut (van het voormalig Lerarenparlement) heeft met De Koers een gespreksinstrument ontwikkeld voor teams in het PO, VO, SO en MBO. Met deze KoersKaart stroomlijn je het gesprek over professionele ruimte in jouw school en team. (kosten €27,50)

<https://www.koerskaart.com/kaarten/ons-professioneel-statuu/>

1

Dialogovragen:

Wat versta jij onder professionaliteit binnen de context van het professioneel statuut:

Persoonlijk

- Wanneer voelde jij je voor het laatst een professional?
- Wat maakte dat je je een professional voelde?

Professionele collega's

- Hoe gaat een professionele collega om met zijn werk?
- Hoe gaat een professionele collega om met de eigen professionele ontwikkeling?

Dialogovragen:

Welke professionele ruimte heb je nodig:

Wat gaat al goed en moet behouden blijven?

- Zeggenschap over je werk
- Zeggenschap over je professionele ontwikkeling
- Betrokkenheid bij belangrijke besluitvorming (inclusief rolverdeling)

2

Dialogovragen:

Wat gebeurt er als het professioneel statuut gaat 'leven':

Welke effecten zijn er merkbaar in de school?

- Bij de leidinggevende(n)
- Bij de teamleden
- Bij de leerlingen

Dialogovragen:

Welke afspraken gaan helpen om de zeggenschap en betrokkenheid te vergroten:

Welke afspraken zijn er al en wat willen jullie aanvullend afspreken?

- Welke afspraken willen jullie behouden
- Zijn deze afspraken concreet genoeg
- Welke aanvullende afspraken willen jullie nog maken

4

Dialogovragen:

Wat betekent dit voor jou zelf:

Welke inzichten heeft de dialoog jou opgeleverd?

- Voor je eigen werk
- Voor je eigen ontwikkeling